

УДК 658.012.4:336

*Н. О. Небаба, аспірант кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
ДВНЗ "Українська академія банківської справи Національного банку України"*

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ: СУТНІСТЬ, ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

У статті проаналізовано та узагальнено існуючі підходи до визначення поняття "фінансові потоки". Наведено визначення дефініції "фінансовий потік".

Ключові слова: фінансовий потік, фінансові ресурси, логістика, грошовий потік.

Постановка проблеми. В епоху ринкових відносин все більший вплив на економічне зростання та розвиток всіх сфер суспільної діяльності здійснюють фінанси. У зв'язку з цим зростає увага до різноманітних аспектів управління фінансовими потоками, що виникають між суб'єктами фінансових відносин. Проте незважаючи на досить широке використання терміна "фінансовий потік", на сьогодні не існує його однозначного тлумачення серед економістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі дослідженням фінансових потоків займаються вітчизняні та закордонні науковці, зокрема Г. М. Азаренкова, В. В. Бочаров, І. Бернар, М. Ю. Ваховська, А. Р. Горбунов, Т. М. Ісакова, М. Ю. Каховська, С. І. Крилов, Ж. К. Коллі, В. В. Концева, С. С. Костенко, Т. В. Кузнецова, О. О. Лазичева, В. В. Майборода, А. І. Мороз, А. А. Моткуєва, О. О. Новіков, С. А. Уваров, О. В. Хавтур, І. О. Школьник та ін.

Невирішена раніше частина проблеми. Аналіз вітчизняних та зарубіжних публікацій свідчить про те, що на сьогодні в наукових колах не існує єдиного підходу до тлумачення поняття "фінансовий потік".

Метою статті є дослідження та узагальнення існуючих підходів до трактування поняття "фінансовий потік".

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі виділяється декілька підходів до визначення фінансового потоку (табл. 1).

Прихильники першого підходу визначають фінансовий потік як складову логістичної системи.

Так В. В. Концева, С. С. Костенко під фінансовим потоком розуміють "спрямований рух грошових засобів чи ресурсів у логістичних системах або між ними, необхідний для забезпечення матеріальних та інформаційних потоків" [5].

Дещо по-іншому трактує поняття фінансового потоку А. І. Мороз, на думку якого, це "цілеспрямований рух грошових коштів, які необхідні для забезпечення ефективного руху визначеного товарного потоку" [9].

Отже, згідно з даним підходом фінансові потоки існують лише у взаємозв'язку із товарними та інформаційними. Їх основним призначенням є забезпечення руху матеріальних потоків фінансовими у необхідних обсягах, в необхідний термін та з використання найбільш ефективних джерел фінансування. В рамках даного підходу досить повно розкривається сутність поняття, визначеннями охоплюються всі фінансові ресурси, проте розглядати фінансові потоки в системі недержавного пенсійного забезпечення в рамках науки логістики не можна, адже при цьому підході не враховано відносини, що супроводжують рух фінансових ресурсів, і обов'язковою умовою для існування фінансового потоку є наявність зустрічного товарного.

Сутність другого підходу полягає в ототожненні цього поняття з грошовим потоком "Cash flow", що в перекладі з англійської мови означає "потік готівки".

Таке тлумачення фінансового потоку можна пояснити концептуальними відмінностями у визначенні меж фінансових відносин та складу фінансових ресурсів. Також в рамках фінансового менеджменту фінансові потоки ототожнюються з грошовими, термін "фінансові потоки" застосовується по відношенню до потоків грошових коштів.

О. О. Лазичева визначає фінансові потоки як рух фінансових ресурсів (грошові кошти, які беруть участь у розподільчих процесах та організації цільових фондів) в результаті первинного розподілу вартості у сфері матеріального виробництва і наступного розподілу та перерозподілу між сферами матеріального та нематеріального виробництва, всередині кожної сфери, між соціальними групами населення, в тому числі з урахуванням змін територіальної приналежності [7].

В. В. Бочаров стверджує, що управління фінансовими (грошовими) потоками є ланкою цілеспрямованого використання фінансових ресурсів для досягнення стратегічних і практичних завдань. Проте у подальших дослідженнях поняття "фінансовий потік" він уже не виділяє, зосереджуючи основну увагу на грошових потоках.

Підходи до визначення поняття “фінансовий потік”*

Підходи до визначення	Ознака	Переваги	Недоліки
1-й	Фінансові потоки як складова логістичної системи	- враховуються всі види фінансових ресурсів; - розглядаються на рівні підприємства	- розглядаються у взаємозв'язку із товарними потоками; - не враховуються відносини, що супроводжують рух фінансових ресурсів
2-й	Ототожнення з грошовим потоком	- потоки розглядаються в динаміці; - розглядаються на рівні підприємства.	- не враховуються інші фінансові ресурси; - не враховуються відносини, що супроводжують рух фінансових ресурсів
3-й	Визначення фінансових потоків як специфічних грошових	- враховуються відносини, що супроводжують рух фінансових ресурсів.	- враховується переважно перерозподільча стадія руху фінансових ресурсів

*Доопрацьовано автором на основі [8, с. 11]

А. Р. Горбунов визначає фінансові потоки як потік витрат чи доходів компанії протягом певного проміжку часу, що приближує дане визначення до понять грошових потоків.

Серед переваг такого підходу до визначення поняття слід виділити наступні: фінансовий потік розглядається на рівні підприємства, а також як динамічне явище. Недоліками є те, що враховується лише грошова складова фінансового потоку і потоки, що супроводжують рух фінансових ресурсів, не беруться до уваги.

Згідно з останнім підходом фінансові потоки визначаються як специфічні грошові. Серед прихильників даного підходу слід виділити Г. М. Азаренкову, О. В. Майбороду, С. І. Крилова.

Досить обґрунтоване тлумачення фінансовим потокам дає Г. М. Азаренкова, яка визначає фінансові потоки як цілеспрямований рух, зміну (обсягів, типів, форм та видів) фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, який здійснюється спільно з відповідними його грошовими потоками, але обов'язково з урахуванням чинника часу, який позначається на ліквідності зазначених фінансових ресурсів [1].

О. В. Майборода визначає фінансові потоки як цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарських операцій, внаслідок якого виникають економічні відносини [8, с. 16].

На думку С. І. Крилова, поняття фінансового потоку є ширшим, ніж поняття грошового потоку. Фінансові потоки підприємства поділяються на грошові та негрошові. А сукупність всіх фінансових потоків підприємства відображає весь господарський обіг підприємства.

Перевагами такого тлумачення даного поняття є те, що фінансові потоки розглядаються

переважно на макрорівні, а також враховуються потоки, що їх супроводжують.

До недоліків слід віднести те, що дане поняття застосовується переважно для перерозподільчих відносин.

Визначення фінансового потоку в рамках кожного з підходів узагальнено в таблиці 2.

Незважаючи на неоднозначність тлумачення, термін “фінансовий потік” є досить поширеним в економічній літературі. На нашу думку, існує необхідність наукового обґрунтування даного поняття, визначивши його в рамках третього підходу, який виділяє фінансові потоки як специфічні грошові.

Якщо розглядати складові даного терміна, то слід виділити наступні поняття: “потік”, “фінанси” та “економічні ресурси”.

Фінансова наука вивчає гроші і соціально-економічні відносини, що пов'язані із формуванням та використанням фінансових ресурсів.

В той же час в Економічній енциклопедії дається наступне визначення поняття ресурси – це природні, сировинні, матеріальні, трудові, фінансові цінності, що можуть бути використані на створення товарних ресурсів, надання послуг, одержання додаткової вартості.

Під потоком в економіці розуміється грошова чи товарна маса, що перебуває в обігу певний час.

Отже, на основі синтезу вищезазначених понять пропонуємо дати наступне визначення фінансового потоку.

Фінансовий потік – це цілеспрямований рух економічних ресурсів в рамках фінансової системи з метою забезпечення безперервного функціонування та розвитку економіки.

Трактування поняття “фінансовий потік”

Підхід	Автор	Визначення
Фінансові потоки як складова логістичної системи	О. О. Новіков, С. А. Уваров	Направлений рух фінансових ресурсів, які циркулюють в логістичній системі, а також між логістичною системою та зовнішнім середовищем, які необхідні для забезпечення ефективного руху визначеного товарного потоку
	М. Ю. Ваховська	Спрямований рух фінансових ресурсів, пов'язаний з рухом матеріального, інформаційного та інших ресурсних потоків як в межах логістичної системи, так і поза нею
	А. І. Мороз	Спрямований рух фінансових ресурсів, який обумовлений необхідністю забезпечити переміщення відповідного товарного потоку
	Т. В. Кузнецова	Направленість використання фінансових ресурсів
	В. В. Концева, С. С. Костенко	Рух фінансових коштів, що циркулюють в логістичній системі, а також між логістичною системою та зовнішнім середовищем, необхідних для забезпечення ефективного руху товарного потоку
Фінансові потоки ототожнюються з грошовими	А. А. Моткуєва	Сукупність всіх платежів певного виду, в тому числі платежів, обумовлених певним договором
	І. Бернар, Ж. К. Коллі	Вартість обмінюваних товарів і послуг, а також руху боргових вимог, які є формою грошового обміну
	І. О. Школьник	Сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів, що формуються в процесі господарської діяльності.
	А. Р. Горбунов	Потік витрат або доходів компанії протягом деякого проміжку часу
Визначення фінансових потоків як специфічних грошових	Г. М. Азаренкова	Цілеспрямований рух, зміна (обсягів, типів, форм та видів) фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, який здійснюється спільно з відповідними йому грошовими потоками (еквівалентні фінансові потоки) або ні (безеквівалентні фінансові потоки), але обов'язково з урахуванням чинника часу, який позначається на ліквідності зазначених фінансових ресурсів
	О. В. Майборода.	Цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарських операцій, внаслідок якого виникають економічні відносини
	Т. М. Ісакова	Впорядкований рух фінансових ресурсів підприємства
	О. В. Хавтур	Впорядкований рух фінансових ресурсів за певний період, який спрямований на досягнення ефективного господарювання
	С. І. Крилов	Грошові потоки та потоки інших активів організації у вартісному вираженні, потоки джерел коштів (пасивів) підприємства, а також фінансові результати діяльності підприємства та фактори, що їх визначають (доходи, видатки, податкові платежі)

Висновки. Таким чином, в економічній літературі існують три підходи до визначення дефініції “фінансовий потік”. На нашу думку, існує необхідність наукового обґрунтування даного поняття з визначенням його в рамках третього підходу, що виділяє фінансові потоки як специ-

фічні грошові. Вважаємо, що дане поняття слід трактувати як цілеспрямований рух економічних ресурсів в рамках фінансової системи з метою забезпечення безперебійного функціонування та розвитку економіки.

Список літератури

1. Азаренкова Г. М. Фінансові потоки економічних агентів : методологія та організація управління : дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08. 00. 08 – Гроші, фінанси і кредит / Г. М. Азаренкова ; УАБС НБУ. – Суми : [Б. В.], 2007. – 383 с.
2. Ваховська М. Ю. Логістичні потоки : визначення, параметри, характеристики / М. Ю. Ваховська // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. – 2008. – № 623. – С. 22–28.
3. Єрмошкіна О. В. Вартість обслуговування фінансових потоків / О. В. Єрмошкіна // Економічний простір. – 2009. – № 22/1. – С. 99–111.
4. Ісакова Т. М. Управление финансовыми потоками страховой компании : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 “Финансы, денежное обращение и кредит” / Исакова Тамара Михайловна. – Москва, 2009. – 24 с.
5. Концева В. В. Фінансові потоки в логістичних системах / В. В. Концева, С. С. Костенко // Вісник Національного транспортного університету. – 2009. – № 19.
6. Крылов С. И. Стратегический управленческий учет и его роль в управлении финансовыми потоками организации / С. И. Крылов // Управленческий учет. – 2005. – № 3.

7. Лазичева Е. А. Исследование сущности финансовых потоков / Е. А. Лазичева // Вестник Томского государственного университета. – 2009. – № 329. – С. 186–189.
8. Майборода Олег Володимирович. Управління фінансовими потоками підприємства : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08. 04. 01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит / О. В. Майборода ; УАБС НБУ. – Суми : [Б. В.], 2006. – 244 с.
9. Мороз Л. І. Моделювання матеріально-фінансових потоків внутрішньовиробничих логістичних систем з регенерацією / Л. І. Мороз // Вісник Національного університету "Львівська політехніка".
10. Моткуева А. А. Использование редактора Excel для оценки финансовых потоков по схеме простых процентов / А. А. Моткуева // Альманах "Научные записки Орел ГИЭТ". – 2010. – № 1.
11. Новиков О. А. Логистика : учебное пособие / О. А. Новиков, С. А. Уваров. – 2-е изд. – СПб. : Бизнес-пресса, 2000. – 208 с. – ISBN 5-8110-0022-7.
12. Притула Т. М. Теоретичні підходи до визначення поняття фінансових потоків / Т. М. Притула // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 141–148.
13. Тютюкина Е. Б. Финансовые потоки : сущность и признаки классификации / Е. Б. Тютюкина, К. М. Афашагов // Вестник Финансовой академии. – 2007. – № 4. – С. 24–33.
14. Хавтур О. В. Фінансові потоки страхових компаній в умовах трансформації економіки України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит / Хавтур Ольга Володимирівна. – Тернопіль, 2004. – 25 с.
15. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. – Суми : Університетська книга, 2009. – ISBN 978-966-680-439-9.

Summary

The article analyzes and summarizes existing approaches to the definition of "financial flows".

Отримано 06.07.2011